

Uniwersytet
Ekonomiczny
we Wrocławiu

CHARAKTERYSTYKA AKTYWÓW I PASYWÓW

Ujęcie majątku w bilansie

dr Joanna Kogut

MAJĄTEK JEDNOSTEK GOSPODARCZYCH

Majątek jednostek gospodarczych może być rozpatrywany z dwóch punktów widzenia, w ujęciach:

- rzeczowym (postać w jakiej występują środki gospodarcze);
- finansowym (źródła finansowania majątku).

Jednostka prowadząca działalność gospodarczą musi dysponować określonym majątkiem. Wielkość majątku zależy od skali prowadzonej działalności, a struktura i jego poziom zależą od rodzaju prowadzonej działalności.

MAJĄTEK W UJĘCIU RZECZOWYM
 tworzą składniki materialne nazywane *środkami*
gospodarczymi

Majątek trwały	Majątek obrotowy
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rzeczowe składniki o znacznej wartości, które są trwale użytkowane w jednostce gospodarczej; ▪ są wykorzystywane w wielu kolejnych procesach gospodarczych przez dłuższy okres; ▪ ich zużycie następuje stopniowo w miarę upływu czasu; ▪ należą tu również składniki finansowe o charakterze lokat. Cechuje je długotrwałe wyłączenie z obrotu wskutek zaangażowania środków pieniężnych w zakup długoterminowych papierów wartościowych, nabycie udziałów w innych jednostkach, a także w związku z udzieleniem długoterminowych pożyczek innym jednostkom. <p>Kryterium długoterminowości dla składników majątku trwałego jest to okres <u>dłuższy niż rok</u>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ składniki tego majątku zmieniają swoją postać w krótkim czasie. W związku z prowadzoną działalnością gospodarczą przekształcają się one w trakcie procesu produkcyjnego, przyjmując inną postać zewnętrzną. <p>środki pieniężne → materiały → produkcja niezakończona → wyroby gotowe → należności → środki pieniężne</p> <p>Kryterium krótkoterminowości dla składników majątku obrotowego jest to okres <u>krótszy niż rok</u>.</p>

AKTYWA

AKTYWA

Aktywa to kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych.

AKTYWA

Aktywa trwałe

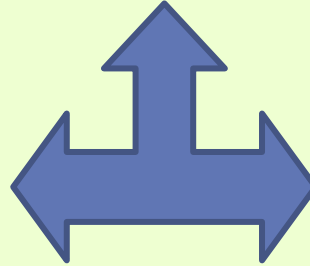
Wartości niematerialne i prawne

Rzeczowe aktywa trwałe

Należności długoterminowe

Inwestycje długoterminowe

Długoterminowe rozliczenia
międzyokresowe

Aktywa obrotowe

Zapasy

Należności krótkoterminowe

Inwestycje krótkoterminowe

Krótkoterminowe rozliczenia
międzyokresowe

AKTYWA TRWAŁE

WARTOŚCI NIEMATERIALNE I PRAWNE

Aktywa trwałe charakteryzują się tym, że występują w wielu procesach gospodarczych, zużywając się stopniowo.

I. WARTOŚCI NIEMATERIALNE I PRAWNE to nabyte przez jednostkę prawa majątkowe nadające się do gospodarczego wykorzystania, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż jeden rok, które są przeznaczone do używania na potrzeby jednostki.

Do wartości niematerialnych i prawnych zaliczamy w szczególności:

- autorskie prawa majątkowe, licencje, koncesje,
- prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych, wzorów zdobniczych,
- know-how, wartość uzyskiwanych informacji związanych z wiedzą w dziedzinie przemysłowej, handlowej, naukowej i organizacyjnej.

Ponadto do wartości niematerialnych i prawnych zaliczamy **koszty zakończonych prac rozwojowych** (koszty poniesione na własne potrzeby, koszty ponoszone są przed podjęciem produkcji lub zastosowaniem danej technologii) oraz **nabytą wartość firmy**. Wartość firmy to aktywa, które powstają tylko w momencie kupowania jednostki gospodarczej lub zorganizowanej jej części. Wyraża ona renomę, pozycję firmy na rynku, zaufanie klientów, usytuowanie w korzystnym punkcie, wartości, które wyróżniają ją spośród innych podobnych. Biorąc pod uwagę te cechy, nabywcy są gotowi zapłacić więcej niż wynosi wartość nabywanego majątku. Wartość firmy jest określana jako różnica między ceną nabycia jednostki a niższą od niej wartością zasobów majątkowych.

Do grupy wartości niematerialnych i prawnych zalicza się też zapłacone zaliczki na WNiP

AKTYWA TRWAŁE

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

II. RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE – to środki trwałe i środki trwałe w budowie oraz zaliczki na środki trwałe

Środki trwałe – to rzeczowe aktywa o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki.

Do środków trwałych zalicza się w szczególności:

- **nieruchomości** – w tym grunty, prawo wieczystego użytkowania gruntu, budowle i budynki, a także będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego;
- **maszyny, urządzenia, środki transportu i inne rzeczy;**
- **ulepszenia w obcych środkach trwałych;**
- **inwentarz żywy;** zwierzęta przeznaczone na potrzeby własne do użytkowania przez okres dłuższy niż rok; zwierzęta pociągowe, zwierzęta w cyrku lub w zoo.

AKTYWA TRWAŁE

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

Środki trwałe w budowie to ogół kosztów bezpośrednio związanych z wytworzeniem, montażem lub ulepszeniem środków trwałych.

Do kosztów związanych z wytworzeniem środka trwałego zaliczamy np.

- koszty dokumentacji projektowo – kosztorysowej,
- nabycia gruntów, koszty prac budowlano – montażowych,
- koszty nadzoru inwestycyjnego.
- koszty poniesione na przebudowę, adaptację lub modernizację środka trwałego.

Czynności związane z ulepszeniem powinny przyczynić się do wydłużenia okresu użyteczności, zmniejszenia kosztów eksploatacji itp. Ulepszenie może również polegać na kupnie urządzeń peryferyjnych lub części składowych.

AKTYWA TRWAŁE

NALEŻNOŚCI DŁUGOTERMINOWE

III. NALEŻNOŚCI DŁUGOTERMINOWE

Należności – to wynikające z przeszłych zdarzeń prawo otrzymania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, związane z cyklem operacyjnym lub wynikające z przepisów prawa.

Należności długoterminowe – to ta część należności jednostki (**z innych tyt. aniżeli z tyt. dostaw i usług**), które stają się wymagalne po upływie 12 miesięcy od dnia bilansowego

Ustawa o rachunkowości nie zawiera definicji należności długoterminowych. W praktyce należności długoterminowe służą głównie do prezentowania kwot wymagalnych w okresie płatności przekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego i niezwiązanymi z podstawową działalnością gospodarczą np. należności wynikające z tytułu sprzedanych składników aktywów finansowych w postaci papierów wartościowych, środków trwałych, z tytułu umów leasingu lub wpłaconej kaucji za wynajem lokali, których rozliczenie planowane jest po 12 miesiącach od dnia bilansowego.

AKTYWA TRWAŁE

INWESTYCJE DŁUGOTERMINOWE

IV. INWESTYCJE DŁUGOTERMINOWE

Inwestycje – to aktywa nabyte w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych wynikających z:

- przyrostu wartości nabytych aktywów,
- uzyskania z nich przychodów w formie odsetek, udziałów w zyskach lub innych pożytków, w tym również z transakcji handlowej.

1. Nieruchomości które nie są użytkowane, lecz zostały nabyte w celu osiągnięcia w/w korzyści

2. Wartości niematerialne i prawne (jw.)

3. Długoterminowe aktywa finansowe:

- udziały lub akcje;
- inne pap. wart. np. obligacje, bony, polisy itp.;
- udzielone pożyczki;
- inne dług. aktywa finansowe (weksle, lokaty bankowe).

AKTYWA TRWAŁE

INWESTYCJE DŁUGOTERMINOWE

V. DŁUGOTERMINOWE ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE

1. Aktywa z tyt. odroczonego podatku dochodowego - jeżeli wystąpi różnica między wartością bilansową aktywów i pasywów a ich wartością stanowiącą podstawę naliczenia podatku dochodowego ustala się wówczas aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (art. 37 ustawy o rachunkowości).

2. Inne rozliczenia międzyokresowe a więc czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów, w tym finansowych, w części dotyczącej okresu dłuższego niż 12 m-cy od dnia bilansowego.

np. zapłacone z góry zobowiązania za czynsze i dzierżawę, prenumeratę, ubezpieczenia majątkowe i osobowe zapłacone za cały rok z góry, opłaty roczne za wieczyste użytkowanie gruntów, odpisy na ZFŚS, podatki i opłaty obciążające koszty zapłacone jednorazowo.

AKTYWA OBROTOWE

Aktywa obrotowe to składniki majątkowe, które są zużywane lub zamieniane w środki pieniężne w trakcie działalności gospodarczej jednostki, w jednym cyklu operacyjnym. Krążąc w procesach gospodarczych zmieniają swoją postać.

I. ZAPASY to aktywa rzeczowe:

- przeznaczone do sprzedaży w toku zwykłej działalności gospodarczej,
- będące w trakcie produkcji przeznaczonej na sprzedaż,
- mające postać materiałów lub dostaw surowców zużywanych w procesie produkcyjnym lub w trakcie świadczenia usług.

1. Materiały nabyte w celu zużycia na własne potrzeby

a)materiały podstawowe; które stanowią podstawową substancję produktu gotowego oraz opakowania podstawowe (np. przy produkcji dżemów materiałem podstawowym są owoce, a opakowaniami podstawowymi słoiki);

b)materiały pomocnicze; to materiały umożliwiające produkcję, konserwację, materiały biurowe i środki czystości;

c)paliwo; służy np. do ruchu maszyn i urządzeń, do celów grzewczych, do celów technologicznych;

d)części zapasowe maszyn i urządzeń; to materiały przeznaczone do przeprowadzania remontów czy modernizacji środków trwałych;

e)opakowania, które zabezpieczają towary w czasie procesu sprzedaży; np. skrzynki, kontenery;

f)odpadki; materiały powstałe w czasie procesu produkcyjnego, które można wykorzystać we własnym podmiocie gospodarczym lub sprzedać.

AKTYWA OBROTOWE

ZAPASY

2. Półprodukty i produkty w toku

Produkty, które jeszcze podlegają procesom obróbki i znajdują się na stanowiskach pracy, nazywamy produkcją w toku. Półfabrykatami są produkty, które już przeszły pewien etap produkcji i będą dalej przetwarzane. Mogą być magazynowane lub odsprzedane.

3. Produkty gotowe

Produkty gotowe są to produkty pracy całkowicie zakończone w danym procesie, przeznaczone na sprzedaż.

W zależności od rodzaju działalności gospodarczej efektem pracy mogą być wyroby gotowe, wykonane usługi lub zakończone roboty.

4. Towary - są to produkty pracy nabyte w celu dalszej odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym. Towary powinny być dalej sprzedane w stanie nieprzetworzonym, ale jest wyjątek od tej reguły. Jednostki gastronomiczne sprzedają część towarów w stanie nieprzetworzonym, ale większość zakupionych towarów podlega przetworzeniu w procesie przygotowania.

5. Zaliczki na dostawy

AKTYWA OBROTOWE

NALEŻNOŚCI I INWESTYCJE KROTKOTERMINOWE

II. NALEŻNOŚCI KRÓTKOTERMINOWE to kwoty należne z różnych tytułów od jednostek lub osób fizycznych, z terminem zapłaty nie przekraczającym 12 miesięcy oraz ogół należności z tytułu dostaw i usług nawet wtedy, kiedy termin zapłaty przypada po 12 miesiącach.

Należności od odbiorców powstają wtedy, gdy moment sprzedaży nie pokrywa się z momentem zapłaty. Należności mogą powstać z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych, sum wypłaconych pracownikom na delegacje służbowe lub na zakup drobnych materiałów. Niektóre należności od osób prawnych czy osób fizycznych są dochodzone na drodze sądowej. Są to **należności sporne**.

III. INWESTYCJE KRÓTKOTERMINOWE to przede wszystkim krótkoterminowe aktywa finansowe, które są płatne i wymagalne oraz przeznaczone do zbycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego, daty ich wystawienia lub nabycia.

1. Krótkoterminowe aktywa finansowe

- udziały lub akcje ;
- inne papiery wart. przeznaczone do odsprzedaży w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego;
- udzielone pożyczki, których spłata przypada w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy;
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe np. czek, weksle obce, lokaty bankowe oraz odsetki od aktywów fin. płatne i wymagalne w ciągu 12 miesięcy (od 3 do 12 miesięcy);

AKTYWA OBROTOWE

INWESTYCJE KROTKOTERMINOWE

- **środki pieniężne i inne aktywa pieniężne:**

• **środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych** w formie krajowych środków płatniczych, walut obcych i dewiz;

Dewizy, należności zagraniczne opiewające na waluty, które z uwagi na swoją formę i stopień płynności mogą stanowić środek płatniczy w transakcjach międzynarodowych. Występują w postaci weksli, czeków, akredytyw, przekazów bankowych, pocztowych itp. Mogą mieć postać dokumentów lub zapisów na rachunkach bankowych. Dewizy umożliwiają regulowanie należności bez konieczności transferu złota i walut. Transakcje dewizowe dokonywane są przez banki między sobą lub bezpośrednio z klientami.

• **inne środki pieniężne** np. środki pieniężne w drodze; чеки, weksle obce, bony handlowe oszczędnościowe, skarbowe, pieniężne NBP płatne w okresie 3 miesięcy od dnia ich wystawienia oraz lokaty terminowe w banku o terminie zapadalności krótszym niż 3 miesiące

• **inne aktywa pieniężne** – naliczone od aktywów finansowych odsetki płatne kwartalnie, naliczone dywidendy

2. Inne inwestycje krótkoterminowe (np. należności z tytułu przysługującej dywidendy od posiadanych przez jednostkę akcji i udziałów)

IV. KRÓTKOTERMINOWE ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE

Do krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych zalicza się koszty rozliczane i odpisywane w okresie do 12 miesięcy od dnia bilansowego.

AKTYWA

Do aktywów zalicza się też:

C. Należne wpłaty na kapitał podstawowy

Występują w spółkach akcyjnych. Kapitał podstawowy wykazywany jest w bilansie w wartości zadeklarowanej, natomiast należne wpłaty na kapitał podstawowy oznaczają wkłady zadeklarowane przez akcjonariuszy ale dotychczas nie wniesione.

D. Udziały (akcje) własne

Udziały (akcje) własne to udziały w spółce, które należą do jej właścicieli. Spółka z o.o. nie może nabywać lub przyjmować własnych udziałów w zastaw. Wyjątkiem jest nabycie ich w drodze egzekucji, w przypadku roszczeń spółki, niemożliwych do zaspokojenia z innego majątku wspólnika lub nabycie w celu umorzenia. Nabyte udziały własne wycenia się w cenie nabycia. Jeżeli nabyte w drodze egzekucji udziały w ciągu roku od dnia nabycia nie zostaną zbyte, powinny być umorzone.

Również spółka akcyjna nie może nabywać akcji wyemitowanych przez nią samą. Jednak ten zakaz nie dotyczy nabycia akcji w sytuacjach wymienionych w art. 362 § 1 Kodeksu spółek handlowych.

PASYWA

Rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej wymaga zaangażowania przez przedsiębiorcę własnych środków gospodarczych. Zgromadzone środki muszą być przeznaczone na zapewnienie podstaw materialnych do prowadzenia działalności gospodarczej.

Pasywa są źródłem finansowania aktywów.

- Kapitały (fundusze) własne najczęściej nie wystarczają na finansowanie działalności jednostki. Jednostka w takim przypadku jest zmuszona skorzystać z obcych źródeł finansowania. Źródłami finansowania aktywów są zatem: **kapitały własne** oraz **zobowiązania, czyli kapitały obce**.
- Kapitały wskazują, „kto” wyposażył daną jednostkę w odpowiednie środki i „kto” ma prawo własności do dysponowania nimi.

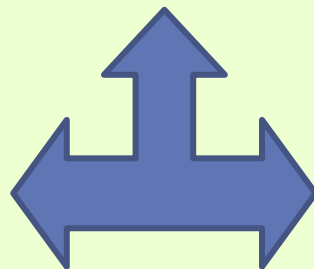
MAJĄTEK W UJĘCIU FINANSOWYM
 obrazuje źródła pochodzenia (finansowania) majątku
 jednostki

Majątek własny (czysty)	Majątek obcy
<ul style="list-style-type: none"> wyraża wielkość kapitałów lub funduszy własnych, które stanowią źródło pochodzenia dla odpowiadającej im kwotowo części środków gospodarczych; może on pochodzić: <ul style="list-style-type: none"> – <u>spoza przedsiębiorstwa</u> (wkłady właściciela prywatnego, wkłady wspólników, wniesione udziały, dopłaty i wpłaty za nabyte akcje); – <u>z przedsiębiorstwa</u> (tworzone rezerwy, nie rozliczony zysk, przeszacowanie majątku jednostki); w zależności od formy własności jednostki gospodarczej, a także od jej formy organizacyjnej może występować pod różną postacią (kapitał udziałowy w spółkach z o.o., kapitał akcyjny – spółkach akcyjnych ponadto w obu tych spółkach istnieje kapitał zapasowy i rezerwy, fundusz założycielski i fundusz przedsiębiorstwa w przedsiębiorstwach państwowych, fundusz udziałowy i zasobowy w spółdzielniach). 	<ul style="list-style-type: none"> reszta środków gospodarczych, które nie zostały pokryte kapitałami (funduszami) własnymi ma źródło pochodzenia w kapitałach/funduszach obcych; mają one charakter <u>zobowiązań danej jednostki wobec innych jednostek</u> (dostawców, banków, budżetu); zobowiązania pełnią rolę źródła pochodzenia do momentu spłaty zobowiązań, przy czym uregulowanie zobowiązań nie oznacza zaniku majątku obcego w jednostce. W międzyczasie powstają bowiem nowe zobowiązania z innych tytułów i o innych terminach spłaty; zróznicowanie terminów spłaty zobowiązań umożliwia kształtowanie przez jednostkę majątku obcego na pożądanym poziomie (zachowanie „bezpiecznej” relacji między własnymi i obcymi źródłami finansowania).

PASYWA

PASYWA

**Kapitały
(fundusze)
własne**

**Zobowiązania
i rezerwy na
zobowiązania**

Określenia: **kapitały** używa się zwyczajowo w spółkach, a określenia: **fundusze** w przedsiębiorstwach państwowych i **spółdzielniach**. Klasyfikacja kapitałów (funduszy) własnych w jednostkach gospodarczych uzależniona jest od formy organizacyjno-prawnej.

PASYWA

KAPITAŁY WŁASNE

Kapitały własne stanowią równowartość środków gospodarczych wniesionych przez założyciela jednostki gospodarującej oraz wygospodarowanych przez samą jednostkę w toku jej działalności.

Wśród kapitałów własnych wyróżniamy:

- **Kapitał powierzony (podstawowy)** – reprezentują wkład właściciela. Stanowią one równowartość nie tylko wniesionych środków pieniężnych, ale także wkładów rzeczowych (**aportów**). Wkłady właściciela są z reguły bezterminowe.
- **Kapitały samofinansowania** - wypracowane w jednostce (nierozliczony zysk, rezerwy).

Kapitały własne zwiększają się na skutek wniesienia nowych wartości przez właściciela, a także w wyniku wygospodarowania przez jednostkę nadwyżki w toku prowadzonej działalności gospodarczej. Zmniejszenie kapitałów własnych jednostki może nastąpić na skutek wycofania części wartości powierzonych przez właściciela lub w wyniku poniesienia przez jednostkę straty z działalności gospodarczej.

PASYWA

KAPITAŁY WŁASNE

I. Kapitał (fundusz) podstawowy, którym jest pierwotny wkład właścicieli wniesiony przy założeniu spółki, stąd ogólne jego określenie jako kapitał założycielski. Stanowi własne źródło finansowania działalności gospodarczej. Ma charakter stały, ale jego wysokość nie jest stała i może być zmieniana w trakcie rozwoju firmy. Wartość tego kapitału musi być zgodna z danymi rejestru handlowego, umową spółki lub statutem jednostki gospodarczej. Kapitały własne ujmowane są w księgach rachunkowych z podziałem na ich rodzaje, przepisami prawa i np. statutu jednostki. Kapitał podstawowy w zależności od formy organizacyjno-prawnej przyjmuje inne nazwy:

- **kapitał akcyjny w spółkach akcyjnych** (równowartość wyemitowanych akcji w cenie nominalnej opłaconych gotówką, przekształcenie kapitału udziałowego w kapitał akcyjny, z zysku netto do podziału na pokrycie umorzenia akcji)
- **kapitał zakładowy (udziałowy) w spółkach z o.o.** (równowartość udziałów pieniężnych i aportów rzeczowych wniesionych przez poszczególnych wspólników, podwyższenie kapitału w drodze objęcia nowych udziałów, przekształcenia kapitału akcyjnego w kapitał udziałowy, zysk przeznaczony na umorzenie udziałów, dopłaty do kapitału udziałowego)
- **fundusz udziałowy w spółdzielniach,**
- **fundusz założycielski w przedsiębiorstwach państwowych.**

PASYWA

KAPITAŁY WŁASNE

II. Kapitał (fundusz) zapasowy stanowi środki finansowe na pokrycie strat finansowych, pochodzą one głównie z podziału zysku. W każdej spółce akcyjnej powinno się utworzyć kapitał zapasowy, do którego przelewa się co najmniej 8% zysku za dany rok obrotowy, dopóki kapitał ten nie osiągnie wartości w wysokości co najmniej $\frac{1}{3}$ kapitału akcyjnego.

Na kapitał zapasowy należy też zaliczać:

- wszelkie nadwyżki osiągnięte przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej, a pozostałe – po pokryciu kosztów emisji akcji,
- dopłaty, które uiszczają akcjonariusze w zamian za przyznanie szczególnych uprawnień ich dotychczasowym akcjom, o ile te dopłaty nie będą użyte na wyrównanie nadzwyczajnych odpisów albo strat.

By wykorzystać kapitał zapasowy decyzja musi zostać podjęta na walnym zgromadzeniu (a nie przez zarząd czy radę nadzorczą). Jednakże części kapitału zapasowego (w wysokości $\frac{1}{3}$ kapitału zakładowego) można użyć jedynie na pokrycie strat, które zostały wykazane w sprawozdaniu finansowym. Jeżeli bilans sporządzony przez zarząd wykaże stratę przewyższającą sumę kapitału zapasowego i jednocześnie $\frac{1}{3}$ kapitału zakładowego wtedy zarząd niezwłocznie musi zwołać walne zgromadzenie celem podjęcia uchwały dotyczącej dalszego istnienia spółki. Decyzja o umorzeniu akcji własnych pociąga za sobą zmiany w kapitale zapasowym. Dodatnią różnicę między wartością nominalną akcji, a ich ceną nabycia należy odnieść na kapitał zapasowy. A jeśli różnica jest ujemna trzeba ją ująć, jako zmniejszenie kapitału zapasowego.

PASYWA

KAPITAŁY WŁASNE

III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny tworzony ustawowo w momencie przeszacowania środków trwałych, a także inwestycji długoterminowych. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny obejmuje:

- różnice między wartością netto środków trwałych przed i po aktualizacji - kapitał ten pomniejszają różnice z aktualizacji wyceny rozchodowanych środków trwałych np. sprzedanych, wniesionych, jako aport do innej jednostki, podarowanych, zlikwidowanych oraz odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych objętych aktualizacją wyceny,
- różnice z wyceny długoterminowych aktywów finansowych.

IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe tworzone zgodnie ze statutem lub umową, z przeznaczeniem na pokrycie ewentualnych strat.

Kapitał ten jest tworzony głównie z dopłat wspólników lub z zysków z lat ubiegłych.

W spółkach akcyjnych kapitał ten można tworzyć w celu pokrycia strat lub wydatków określonych w statucie.

Spółki osobowe i cywilne nie mają obowiązku tworzyć kapitału rezerwowego, zatem ta pozycja zazwyczaj nie występuje w ich bilansach.

PASYWA

KAPITAŁY WŁASNE

V. Zysk (strata) z lat ubiegłych czyli nie podzielony zysk lub nie pokryta strata z lat ubiegłych.

Według przepisów prawa bilansowego handlowego, czas rozliczenia zysku (straty) nie jest określony. Zysk przeznacza się na wypłatę dywidend lub na zasilenie odpowiedniego kapitału zapasowego, natomiast stratę pokrywa się z zysków lat przyszłych. W tej pozycji uwzględnione są również skutki błędów popełnionych w poprzednich latach.

VI. Zysk (strata) netto czyli wynik finansowy netto jaki jednostka osiągnęła w danym roku obrotowym.

W tej pozycji kapitału własnego jednostki wykazują zysk lub stratę netto (za bieżący rok obrotowy). Wykazana jest tu wartość zysku pomniejszonego o podatek dochodowy.

VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)

Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego wykazują wartość wypłaconych zaliczek na dywidendy. Odpisy obniżają wartość kapitału własnego. W przypadku zaliczkowej wypłaty dywidendy z zysku przed końcem roku, należy podjąć odpowiednią uchwałę w tej sprawie. Wtedy spółka wypłaca zaliczki na dywidendy. W bilansie, wartość zaliczki jest prezentowana, jako wartość ujemna.

PASYWA

ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA

Zobowiązania, czyli kapitały obce, mogą być źródłem finansowania aktywów. To kapitały nienależące do jednostki i dlatego ciąży na niej obowiązek ich zwrotu na określonych warunkach. Zobowiązania mogą wynikać z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek. Kredytów udzielają podmioty finansowe, a pożyczek – inne jednostki gospodarcze.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości przez zobowiązania rozumie się wynikający z przyszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które spowodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki.

Rezerwy są to zobowiązania, to zobowiązania, których termin wymagalności lub kwota nie są pewne (art. 3 ust. 1 pkt. 21 ustawa o rachunkowości). Rezerwy na zobowiązania tworzy się w celu uwzględnienia w sprawozdaniu finansowym kosztów dotyczących danego roku obrachunkowego, które jeszcze nie powstały, ale są wiarygodne i można je dużym prawdopodobieństwem przewidzieć. Rezerwy tworzy się na pokrycie, min: spodziewanych strat ze zwrotów towarów i produktów, strat z operacji finansowych czy skutków postępowania sądowego, świadczeń emerytalnych, udzielonych gwarancji, poręczeń, operacji kredytowych czy przyszłych zobowiązań spowodowanych restrukturyzacją.

PASYWA

REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA

I. Na rezerwy na zobowiązania w bilansie składają się:

- Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego,
- Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne (długo i krótkoterminowe),
- Pozostałe rezerwy (długo i krótkoterminowe).

Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego tworzona jest w związku z różnicami składników bilansu a ich wartością podatkową. Różnice te mają wpływ na zwiększenie kwoty podatku dochodowego w przyszłości.

Rezerwy na świadczenia emerytalne i podobne stanowią przyszłe zobowiązania jednostki w stosunku do osób zatrudnionych w jednostce, wynikające z umów o pracę, układów zbiorowych pracy oraz regulaminów.

Pozostałe rezerwy obejmują oszacowane i prawdopodobne przyszłe zobowiązania, np. z tytułu udzielonych poręczeń czy gwarancji.

PASYWA

REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA

- **biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów**

Rozliczenia te dotyczą kosztów, które jeszcze nie zostały poniesione, ale znana jest ich przewidywana wartość oraz termin. Mogą być udokumentowane innymi dokumentami oprócz faktury. Przykładami dla tego typu rozliczeń mogą być: czynsze i dzierżawy, planowane koszty remontów, koszty zakupu, koszty przygotowania nowej produkcji, płace urlopowe pracowników fizycznych, odpis roczny na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych.

Zgodnie z art. 39 ust. 2 jednostki dokonują **biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów** w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy, wynikających w szczególności ze świadczeń wykonanych na rzecz jednostki przez kontrahentów jednostki, a kwotę zobowiązania można oszacować w sposób wiarygodny lub z obowiązku wykonania, związanych z bieżącą działalnością, przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych, a także wobec nieznanych osób, których kwotę można oszacować, mimo że data powstania zobowiązania nie jest jeszcze znana, w tym z tytułu napraw gwarancyjnych i rękojmi za sprzedane produkty długotrwałego użytku.

PASYWA

ZOBOWIĄZANIA DŁUGOTERMINOWE

II. ZOBOWIĄZANIA DŁUGOTERMINOWE

To całość lub część zobowiązań (z **innych tytułów niż z tyt. dostaw i usług**), które stają się wymagalne po upływie 12 miesięcy.

- kredyty i pożyczki z tytułu emisji dłużnych papierów wart. (obligacji, bonów);
- inne zobowiązania finansowe np. z tytułu opcji;
- inne zobowiązania długoterminowe np. z tyt. umów leasingu.

PASYWA

ZOBOWIĄZANIA KRÓTKOTERMINOWE

III. ZOBOWIĄZANIA KRÓTKOTERMINOWE

To ogół zobowiązań z tytułu dostaw i usług, a także całość lub część pozostałych zobowiązań, które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

- z tytułu dostaw i usług;
- kredyty i pożyczki;
- z tytułu emisji dłużnych papierów wart.;
- zobowiązania wekslowe;
- z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń;
- z tytułu wynagrodzeń;
- inne zobowiązania np. z tyt. ubezpieczeń majątkowych, wobec pracowników;
- **fundusze specjalne** np. ZFŚS, fundusz nagród i premii.

PASYWA

ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE

IV. ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE

1. Ujemna wartość firmy (Jeżeli spółka zakupi przedsiębiorstwo po cenie niższej, niż wynosi wartość godziwa przejętych aktywów, różnica w rozumieniu ustawy o rachunkowości stanowi tzw. ujemną wartość firmy.)

2. Inne rozliczenia międzyokresowe:

- **przychody przyszłych okresów** (przychody otrzymane od dostawców z tytułu świadczeń, które zostaną wykonane w następnych okresach sprawozdawczych, środki na sfinansowanie środków trwałych lub prac rozwojowych. Ujmuje się je w bieżącym okresie sprawozdawczym, ale będą zaliczane do wyniku finansowego w przyszłych okresach.

BILANS

podstawowe sprawozdanie finansowe

- *to dwustronne zestawienie wartości zasobów majątkowych, czyli aktywów oraz źródeł ich finansowania, czyli pasywów sporządzone na określony dzień i w określonej formie.*
- *to syntetyczne, usystematyzowane, tabelaryczne, wartościowe, statyczne i sformalizowane zestawienie aktywów i pasywów.*

Bilans jednostki gospodarującej jest sprawozdaniem finansowym sporządzonym w określonej formie (układ bilansu) i na określony dzień (moment bilansowy).

- **Bilans zestawia się wg znormalizowanego wzoru – załącznik nr 1 do ustawy o rachunkowości.**

ZAŁĄCZNIK NR 4 – MIKRO JEDNOSTKI

ZAŁĄCZNIK NR 5 – MAŁE JEDNOSTKI

Wymogi formalne bilansu:

- oznaczenie podmiotu, dla którego bilans jest sporządzany;
- oznaczenie dnia bilansowego, czyli daty na którą jest on sporządzany;
- określenie jednostek, w którym wyrażone są dane liczbowe;
- wyszczególnienie nazw i wartości poszczególnych grup aktywów i pasywów;
- wartości wszystkich grup muszą być wyrażone w walucie polskiej, a bilans sporządzony w języku polskim;
- wykazanie sum pośrednich grup aktywów i pasywów oraz sum ogólnych aktywów i pasywów, które muszą być sobie równe;
- podpis osoby, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych oraz podpis kierownika jednostki;
- data sporządzenia bilansu.

Wymogi merytoryczne bilansu:

- *zasada równowagi bilansowej*   **Suma aktywów = Suma pasywów**
- *zasada ciągłości bilansowej* – bilans zamknięcia roku obrotowego X jest jednocześnie bilansem otwarcia roku obrotowego X+1 (następnego)
- *zasada ostrożnej wyceny* – wartość zamieszczonych w bilansie składników A i P winna być zgodna ze stanem faktycznym i niezawyżona.

W bilansie aktywa prezentowane są według zasady wzrastającej płynności.

W pierwszej kolejności są wymieniane aktywa najmniej płynne, (których zbycie jest najtrudniejsze), a w następnej – bardziej płynne, aż na końcu są wymieniane środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych.

Pasywa prezentowane są według zasady wzrastającej wymagalności – od kapitałów własnych do zobowiązań o najkrótszym okresie spłaty.

Okresy sprawozdawcze

- **ROK OBROTOWY** – rok kalendarzowy lub inny okres trwający 12 kolejnych pełnych miesięcy kalendarzowych, stosowany również do celów podatkowych.

Jeśli jednostka:

- rozpoczęła działalność w drugiej połowie roku kalendarzowego to jej pierwszy rok obrotowy może obejmować więcej niż 12 miesięcy kalendarzowych
  - dokonała zmiany roku obrotowego to pierwszy rok obrotowy po tej zmianie powinien być dłuższy niż 12 miesięcy kalendarzowych
- **OKRES SPRAWOZDAWCZY** – okres za który sporządza się sprawozdanie finansowe (rok obrotowy, półrocze, kwartał, miesiąc).
  - **DZIEŃ BILANSOWY** – dzień, na który sporządza się sprawozdanie finansowe np. ostatni dzień roku obrotowego.

Bilans

- *Bilans sporządza się na koniec każdego roku obrotowego (jest to rok kalendarzowy lub inny okres trwający 12 kolejnych pełnych miesięcy kalendarzowych, stosowany również dla celów podatkowych).*
- *W bilansie wykazuje się stany aktywów i pasywów na koniec bieżącego i poprzedniego roku obrotowego.*
- W przypadku sporządzania bilansu na inny dzień bilansowy niż określony powyżej w bilansie wykazuje się stany aktywów i pasywów na ten dzień oraz na dzień kończący rok obrotowy bezpośrednio poprzedzający ten dzień bilansowy.

Bilans

- 1) Bilans powinien zawierać informacje w zakresie ustalonym:
  - dla jednostek innych niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji – w **załączniku nr 1** do ustawy;
  - dla jednostek **mikro** sporządzających uproszczony bilans – w **załączniku nr 4** do ustawy;
  - dla jednostek **małych** sporządzających uproszczony bilans – w **załączniku nr 5** do ustawy.
  - dla organizacji pozarządowych – w **załączniku nr 6** do ustawy
- 2) Bilans może być sporządzony ze szczegółowością **większą** niż określona załączniku, jeżeli wynika to z potrzeb lub specyfiki jednostki.

Bilans

jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność, **nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:**

Limit	Jednostki mikro	Jednostki małe
Średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty	nie więcej niż 10 osób	nie więcej niż 50 osób
Suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego stanowiła równowartość nie więcej niż	1 500 000 zł	25 500 000 zł
Przychody ze sprzedaży produktów i towarów nie więcej niż	3 000 000 zł	51 000 000 zł
Wzór sprawozdania finansowego wg	Załącznik nr 4	Załącznik nr 5

Bilans

Bilans sporządza się według zasady netto, polegającej na tym, że:

•**W aktywach wartość poszczególnych składników majątku wykazywana jest w ich wartości księgowej pomniejszonej o:**

- 1) dotychczas dokonane odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe oraz odpisy aktualizujące, w tym również z tytułu trwałej utraty wartości składników aktywów trwałych;
- 2) odpisy aktualizujące wartość rzeczowych składników aktywów obrotowych;
- 3) odpisy aktualizujące wartość należności.

•**W pasywach bilansu kapitał własny pomniejszają:**

- 1) odpisy dokonane w ciągu roku obrotowego na poczet wyniku tego roku, jeżeli taka możliwość wynika z odrębnych przepisów.